

KLIINISEN HOITOTYÖN EETTISET KYSYMYKSET

HUS XXII TIEDEPÄIVÄ
Helsinki 23.11.2023

Helena Leino-Kilpi, THT, esh, FAAN, FEANS, FRCN

Member of Academia Europea

Hoitotieteen professori (emerita), Turun yliopisto

Tutkija (osa-aikainen) TYKS

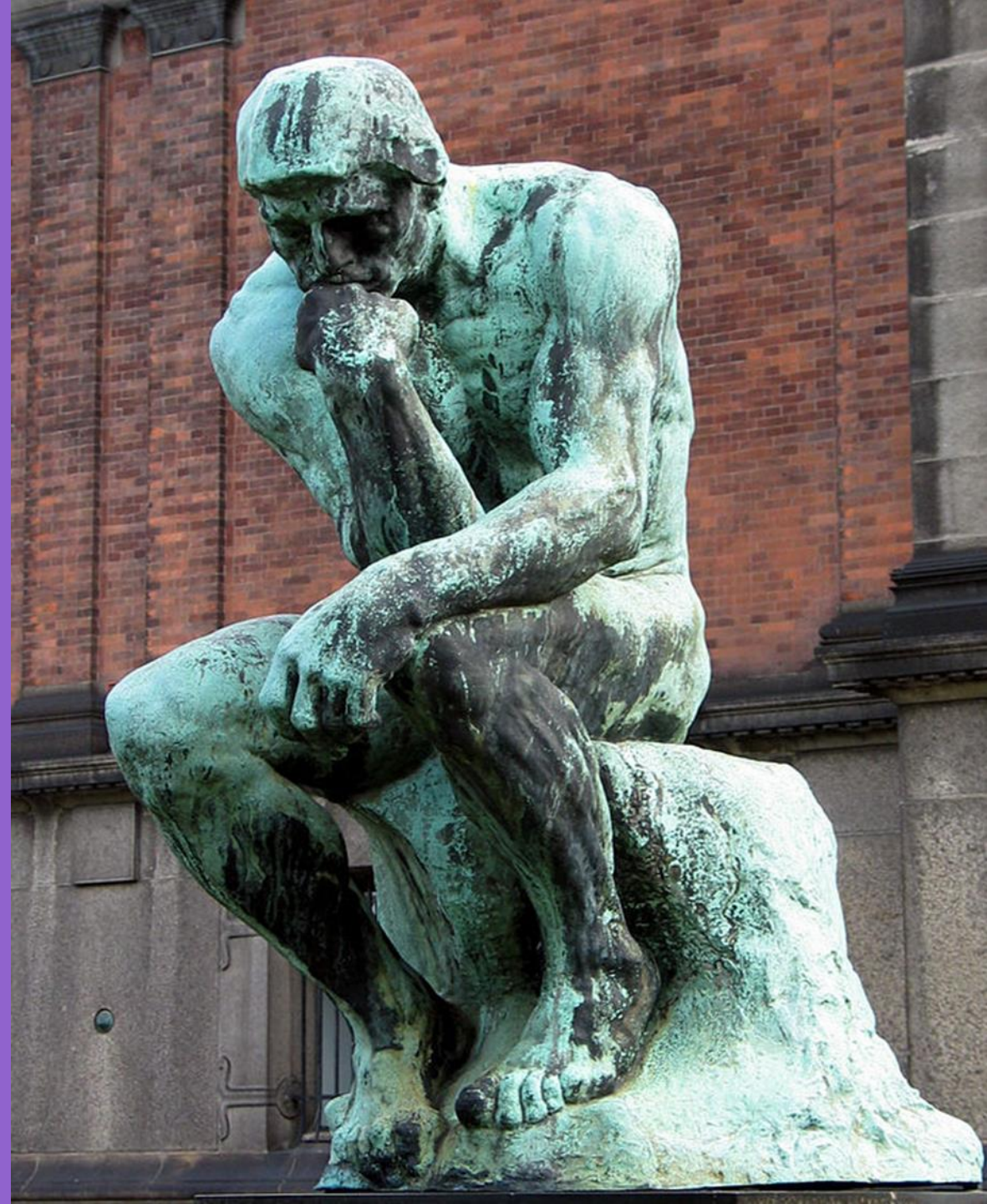
Eettisten kysymysten luonteesta

- Arvoperustainen ristiriita
- Oikean vastauksen puute
- Pitkäkestoisia

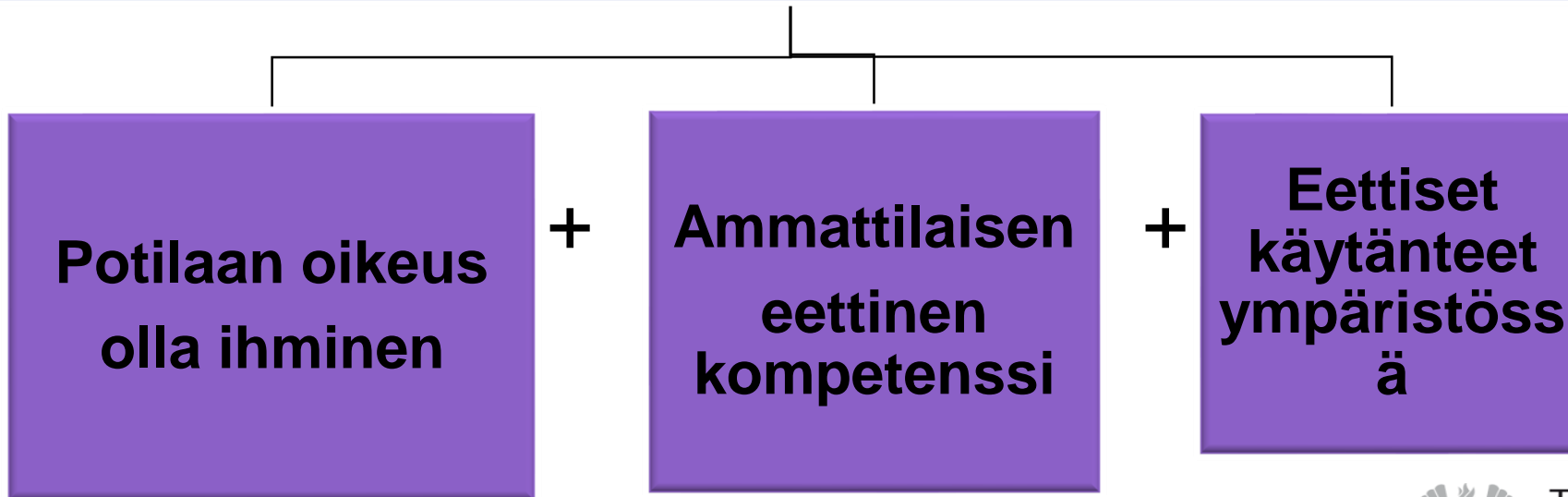
Hoitotyöntekijä:

→ tietääkö, mitä on hyvä -
descriptiivinen

→ tekeekö niin kuin hyvä
vaatisi – normatiivinen

EETTINEN TURVALLISUUS KLIINISESSÄ HOITOTYÖSSÄ

Potilaan oikeus olla ihminen

UNIVERSITY
OF TURKU

Potilas/palvelujen käyttäjä

- Ihminen → Arvo sinänsä
- Yksilöllinen terveys → Kunnioitettu sellaisenaan

- **Rajoitteet elämän voimavaroissa (erityispiirteet)**
  - ↓
tulla huolenpidetyksi
ja hoidetuksi
  - ↓
tulla voimavaraiseksi
ja itsenäiseksi

Suomen perustuslaki (731/1999): yhdenvertaisuus, oikeus eämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992): oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon ja siihen liittyvään kohteluun, itsemääräämisoikeus, tiedonsaantioikeus

Turun yliopisto
University of Turku

Potilaiden/palvelujen käyttäjien oikeudet

Erityisesti periaate-etiikan tutkimusta

- **Autonomian toteutuminen (Smebye et al 2012, 2016, Lyttle & Ryan 2010/review, Fjorside & Morville 2016/review, Tuominen et al 2016, Nord C 2016, Möhler et al 2011, Lejman et al 2013)**
- **Yksityisyyden toteutuminen (Leino-Kilpi et al 2003, Schopp et al 2003a , Wiskerke & Manthorpe 2016)**
- **Integriteetin/eheyden toteutuminen (Franklin L et al 2006, Oosterveld-Vlug M et al 2013)**
- **Pääsy hoitoon/hoidan saatavuus (Baer R et al 2016)**
- **Puuttuva hoito (Papastavrou et al 2014, Jones et al 2015)**

Kunnioittavan kohtelun toteutuminen (katso Koskenniemi)

Turun yliopisto
University of Turku

Theoretical Construction of the Ethical Pathway – Individuals with Stroke as an Example (utupub.fi)

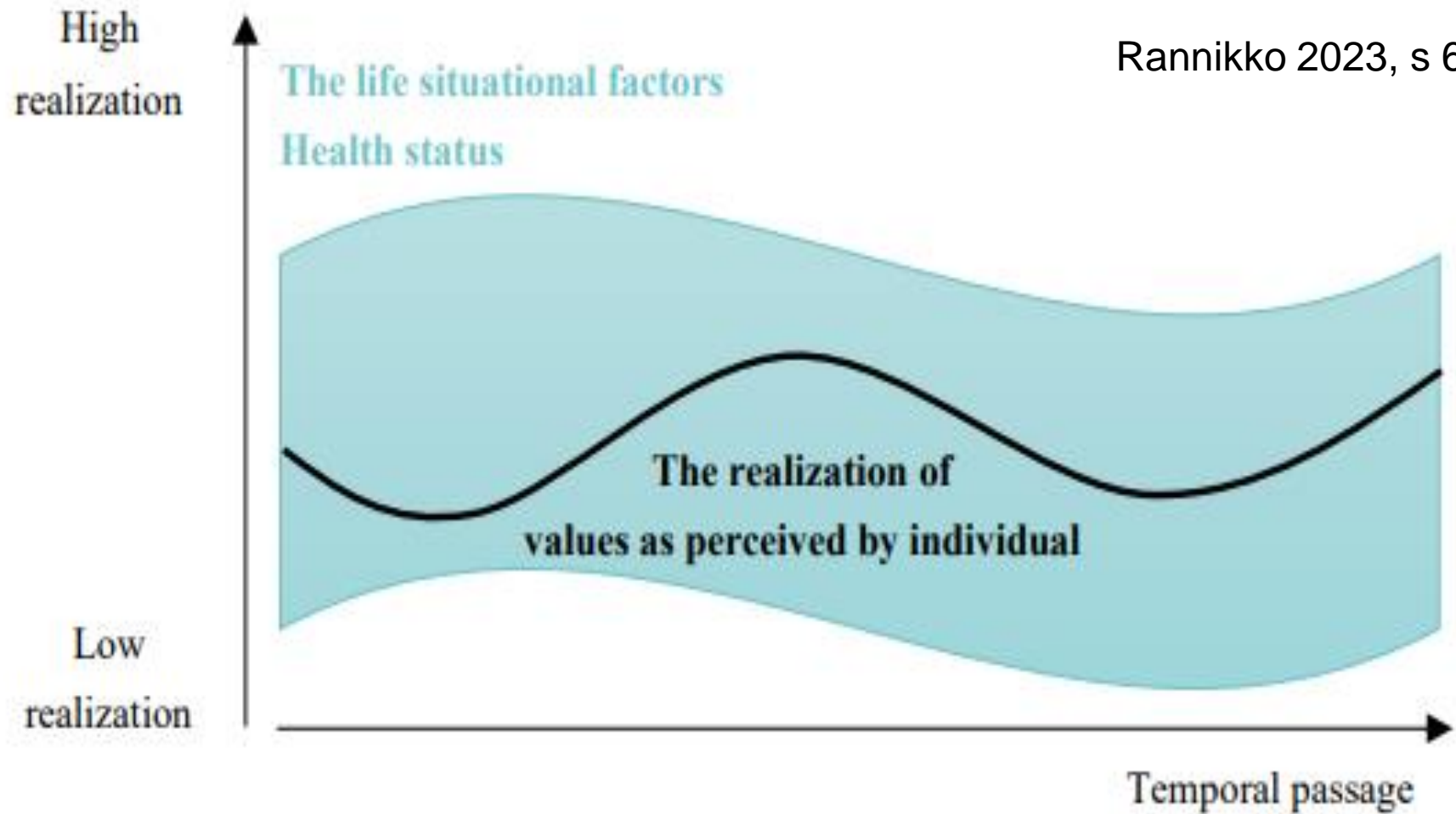

*Rannikko S, Stolt M, Suhonen R & Leino-Kilpi H. Dignity realization of patients with stroke in hospital care: A grounded theory. *Nursing Ethics*, 2019; 26(2): 378–389.

*Rannikko S, Stolt M, Suhonen R & Leino-Kilpi H. Ethical issues in the care of patients with stroke: A scoping review. *Journal of Clinical Nursing*, 2019; 28(1–2): 20–31.

*Rannikko S, Leino-Kilpi H, Pasanen M & Suhonen R. The ethical pathway – Does the perceived realisation of the individuals' values change during the post-stroke time? *Clinical Ethics*. (Published online 31.1.2023)

*Rannikko S, Suhonen R, Pasanen M & Leino-Kilpi H. 2023 The ethical pathway of individuals with stroke – A follow-up study. *Scandinavian journal of caring sciences* (2023): n. pag.

Figure 8. The theoretical construct of the ethical pathway.

OIKEUS TIETÄÄ

- Tieto ihmisen perusoikeutena
- Tieto maailman jäsentäjänä
- Tieto päätöksenteon tukena
- Tieto toiminnan suunnittelun tukena
- Tieto itse toiminnassa
- Tieto toiminnan arvioinnissa
  - **Tieto on oleellinen hoidon suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudessa**

Oikeus tietää

Inkeroinen, S, Virtanen H, Stolt M, Leino-Kilpi H 2023 Patients' Right to Know: A Scoping Review. *J of Clinical Nursing* 32.15–16: 4311–4324.

Odotukset

- * diagnoosi, prognoosi
- hoito/vaiheet ja aika/toiminnot
- Genetiikka, preoperatiivinen

Toteutuminen

- *diagnoosi, prognoosi
- *hoito/vaiheet ja aika/toiminnot
- *hoidon peruste
- *hoidon intervention riskit
- *mahdolliset sivuvaikutukset/seuraukset
- *testit/täydentävät/geneettiset
- *hoidon ohjeet
- *tulosten seuranta

Table 2. Difference of Means (DM) Between Received and Expected Perioperative Knowledge, Evaluated by the Patients (RK_{hp} Scale^a; EK_{hp} Scale^a; 1 = Fully Disagree to 4 = Fully Agree).

Dimensions of knowledge	<i>n</i>	Received <i>M</i> (SD) (<i>n</i> = 943)	Expected <i>M</i> (SD) (<i>n</i> = 1,634)	Difference <i>M</i> (SD)	<i>p</i> value ^b
Biophysiological	939	3.361 (0.77)	3.724 (0.50)	-.363 (0.82)	<.001
Functional	931	3.358 (0.69)	3.650 (0.58)	-.292 (0.79)	<.001
Experiential	870	2.801 (1.09)	3.426 (0.79)	-.625 (1.23)	<.001
Ethical	919	2.855 (0.98)	3.500 (0.65)	-.645 (1.07)	<.001
Social	909	2.823 (0.99)	3.430 (0.66)	-.607 (1.12)	<.001
Financial	853	2.556 (1.14)	3.465 (0.77)	-.909 (1.30)	<.001

Note. RK_{hp} = Received Knowledge of hospital patient; EK_{hp} = Expected Knowledge of hospital patient.

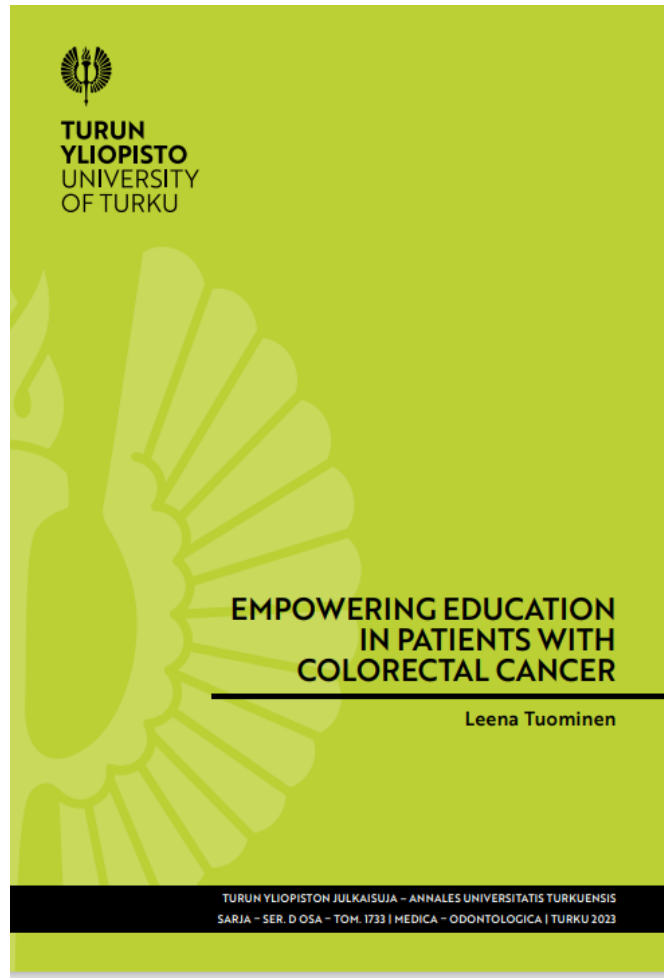
^a©Leino-Kilpi, Salanterä, and Hölttä (2003), Version 2.0.

^bt test for dependent samples.

Tieto potilaan tieto- ja toimintarakenteesta – onko? Ja miten huomioidaan?

Empowering Education in Patients with Colorectal Cancer (utupub.fi)

23.11.2023

*Tuominen L, Stolt M, Meretoja R, Leino-Kilpi H. Effectiveness of nursing interventions among patients with cancer: An overview of systematic reviews. *Journal of Clinical Nursing*, 2019; 28:2401–2419.

*Tuominen L, Leino-Kilpi H, Meretoja R. Expectations of patients with colorectal cancer towards nursing care– a thematic analysis. *European Journal of Oncology Nursing*, 2020; 44, 101699.

*Tuominen L, Ritmala-Castrén M, Nikander P, Mäkelä S, Vahlberg T, Leino-Kilpi H. Empowering patient education on self-care activity among patients with colorectal cancer – a research protocol for a randomised trial. *BMC Nursing*, 2021; 20(1):94.

*Tuominen L, Ritmala M, Vahlberg T, Mäkelä S, Nikander P, Leino-Kilpi H. The effect of nurse-led empowering education on nutrition impact side effects in patients with colorectal cancer undergoing chemotherapy: A randomised trial. *Patient Education and Counseling*, 2023; 107895.

**Potilaan tietoon voidaan
vaikuttaa –
Tasa-arvon tukeminen**

HUSTiedepäiväFinal2023Leino-Kilpi

Ammattilaisen eettinen kompetenssi

Eettinen kompetenssi

Yksi osa opiskelijoiden/hoitotyöntekijöiden kompetenssikriteerejä
(<http://www.efn.be/>; Directive 2013/55/EC)

Käsiteanalyysija (Kulju et al 2016, kts myös Paganini & Egry 2011), attribuutit ovat:

- * luonteen vahvuus/moraalinen rohkeus (Numminen et al 2016)
- * eettinen/arvotietoisuus
- * moraalisen arvioinnin/päätöksenteon taidot
- * halu tehdä hyvää

Kunnioituskompetenssi (Koskenniemi et al 2013)

Kompetenssi käyttää eettisiä koodistoja (Heikkinen et al 2006, Tadd et al 2006, Numminen et al 2009)

Eettisen kompetenssin puutetta (Rees et al 2009)

Hoitotyöntekijöiden vastaukset eettisiin ongelmiin

/perinteet/sovinnollisuus (Dierckx de Casterlé et al 2008/9studies), conformist way of acting, less individual care (Goethals et al 2010)

Turun yliopisto
University of Turku

KATI KULJU: Ethical
competence of a
physiotherapist –
Concept and
evaluation
(utupub.fi)

**ETHICAL COMPETENCE OF A
PHYSIOTHERAPIST**
Concept and evaluation

Kati Kulju

30990111 Turun yliopisto Vaito
skirja Tarja Poikkeus laaketied
e sisus 19 01 10.pdf
(utupub.fi)

**SUPPORT FOR NURSES'
ETHICAL COMPETENCE
- ORGANIZATIONAL AND
INDIVIDUAL SUPPORT
BY NURSE LEADERS**

Tarja Poikkeus

Moraalinen rohkeus kliinisessä hoitotyössä

Käsiteanalyysi

Moral Courage-mittari ja sen testaus

Moral Courage-mittari vastavalmistuneilla

Numminen O, Repo H, Leino-Kilpi H 2017 Moral Courage in Nursing: A Concept Analysis.” *Nursing ethics* 24.8, 878–891.

Numminen, Olivia, Jouko Katajisto, and Helena Leino-Kilpi. Development and Validation of Nurses’ Moral Courage Scale. *Nursing ethics* 26.7–8 (2019): 2438–2455.

Hauhio N, Leino-Kilpi H, Katajisto J, Numminen O 2021 Nurses’ Self-Assessed Moral Courage and Related Socio-Demographic Factors. *Nursing ethics* 28.7–8, 1402–1415

Numminen, Olivia et al. 2021 Validation of the Dutch-Language Version of Nurses’ Moral Courage Scale.” *Nursing ethics* 28.5, 809–822.

Koskinen, Sanna et al. 2021 Analysis of Graduating Nursing Students’ Moral Courage in Six European Countries.” *Nursing ethics* 28.4, 481–497.

Konings, Kasper Jean-Pierre et al. 2022 Measuring Nurses’ Moral Courage: An Explorative Study. *Nursing ethics* 29.1, 114–130.

Pajakoski, Elina et al. “Moral Courage in Nursing – An Integrative Literature Review.” *Nursing & health sciences* 23.3 (2021): 570–585.

Moraalinen rohkeus – dimensiot (e.g. Numminen et al 2017)

Moraalinen rohkeus on hyvän edistämisen tekoja huolimatta itselle aiheutuvista riskeistä/ seurauksista (Numminen et al 2017)

Kleemola, Emmi, Helena Leino-Kilpi, and Olivia Numminen. "Care Situations Demanding Moral Courage: Content Analysis of Nurses' Experiences." *Nursing ethics* 27.3 (2020): 714–725. Web.

Turun yliopisto
University of Turku

Peruskysymys on:

Oletko moraalisesti rohkea?

- Puolustaaksesi oikeaa ja vastustaaksesi väärää

Ja

Onko Sinulla osaamista oikeiden asioiden tunnistamiseen ja niiden edellyttämiin tekoihin?

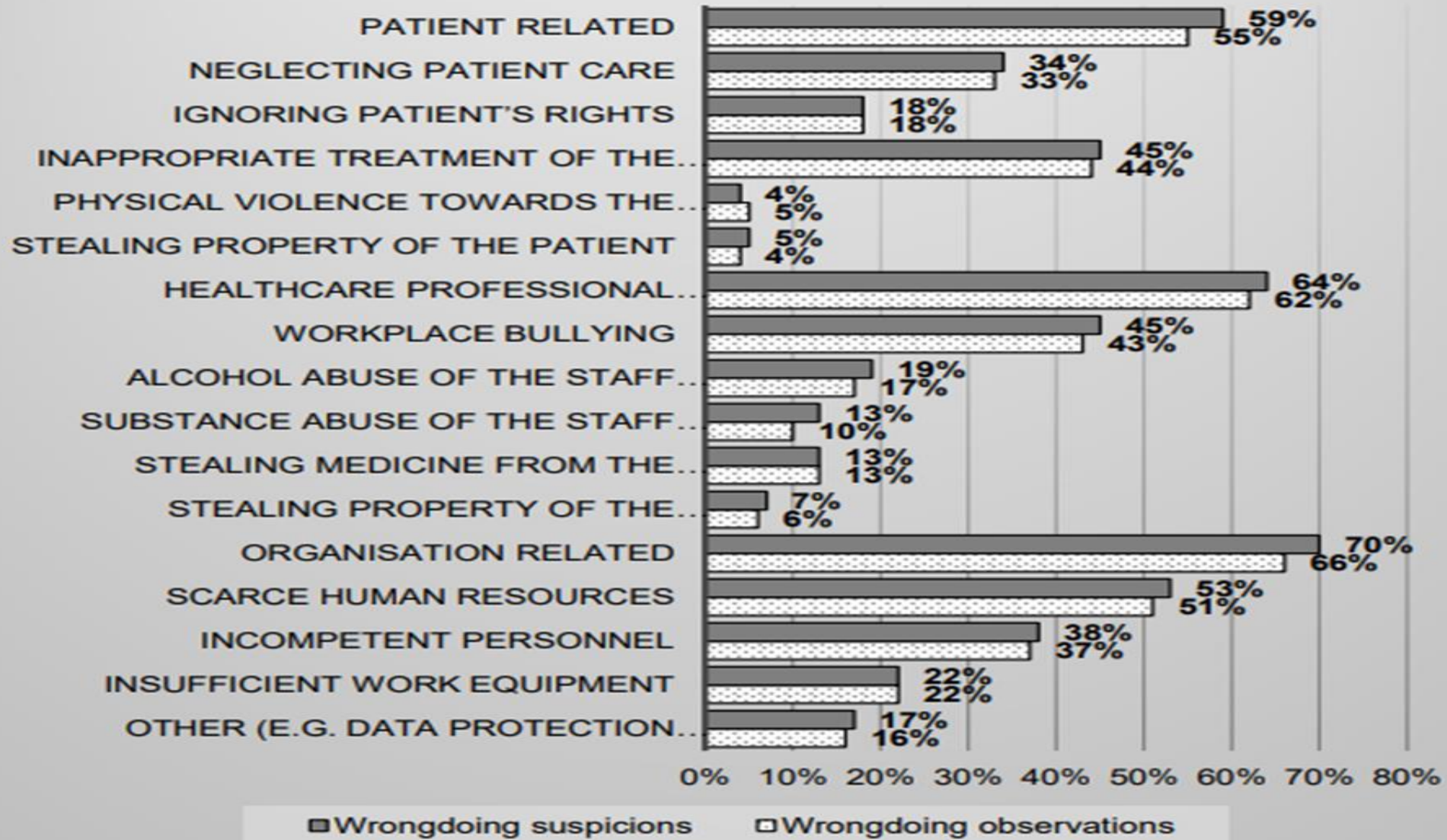

**TURUN
YLIOPISTO
UNIVERSITY
OF TURKU**

**WHISTLEBLOWING FOR
WRONGDOING IN
HEALTH CARE**
From identification to action

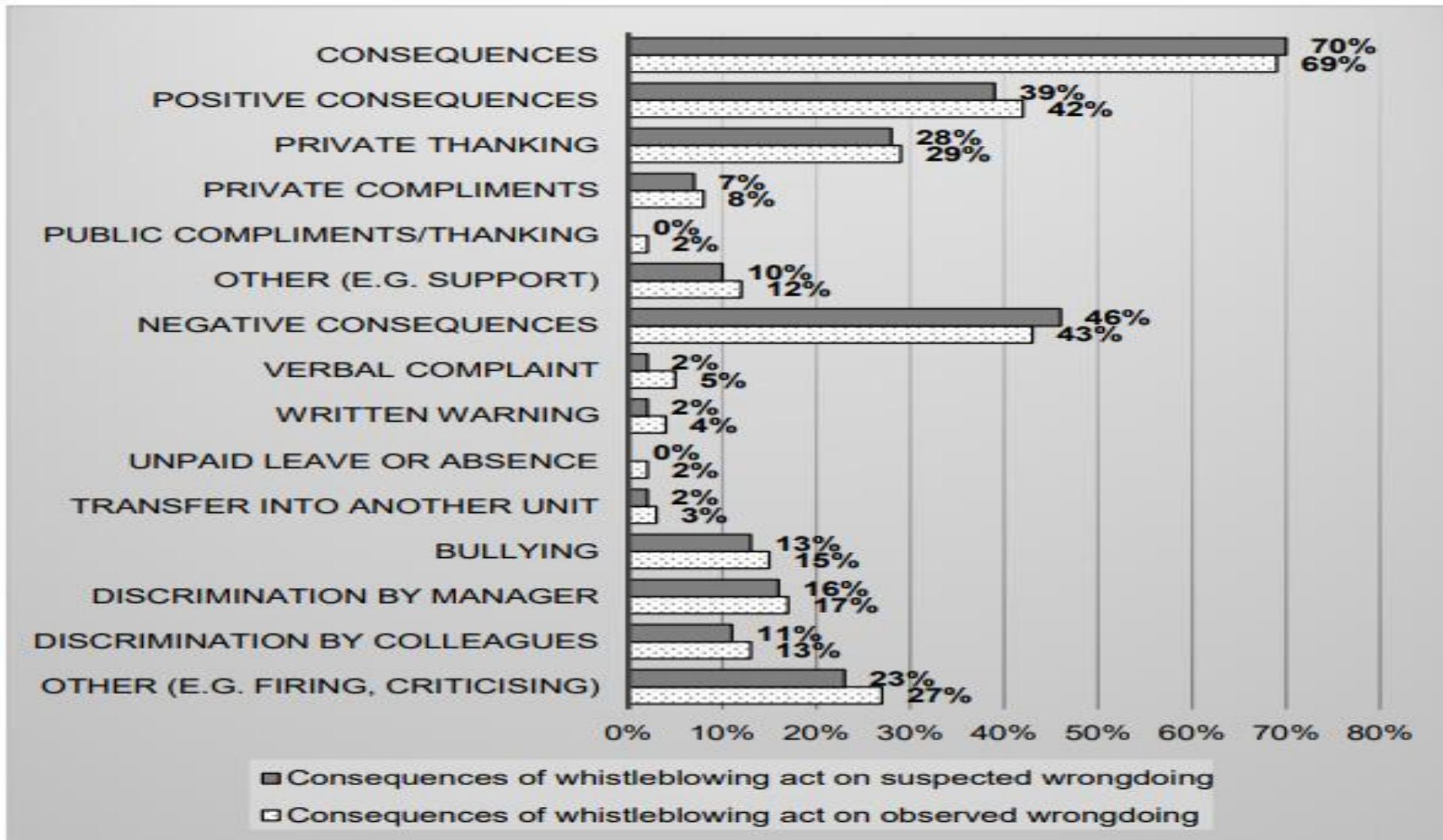
Johanna Wiisak

Wrongdoing

Wiisak 2023, s 60

Figure 7. Frequencies of wrongdoing observations in health care (n=278).

Figure 8. Consequences to the whistle-blower of their whistleblowing act regarding suspected (n=107) or observed wrongdoing (n=147).

Peruskysymyksiä moraalisesta rohkeudesta

- **Tiedätkö – moral courage jo koulutuksessa**
- **Käytätkö parasta mahdollista hoitoa/tietoperustaa**
- **etiikan evidenssi?**

Original Manuscript

Analysis of graduating nursing students' moral courage in six European countries

Sanna Koskinen and **Elina Pajakoski**
University of Turku, Finland

Pilar Fuster
International University of Catalonia, Spain

Brynja Ingadottir
University of Iceland and Landspítali University Hospital, Iceland

Eliisa Löyttyniemi, Olivia Numminen and **Leena Salminen**
University of Turku, Finland

P Anne Scott
National University of Ireland, Ireland

Juliane Stubner
Martin Luther University Halle-Wittenberg, Germany

Marija Truš
Klaipeda University, Lithuania

Helena Leino-Kilpi
University of Turku and Turku University Hospital, Finland

On behalf of ProCompNurse Consortium

Nursing Ethics
2021, Vol. 28(4) 481–497
© The Author(s) 2020

Article reuse guidelines:
sagepub.com/journals-permissions
10.1177/0969733020956374
journals.sagepub.com/home/nej

Eettiset käytännöt hoito-ympäristössä

UNIVERSITY
OF TURKU

Eettiset käytänteet hoitoympäristössä

Eettiset kysymykset ja erityisesti niiden ratkaiseminen ovat yhteydessä ympäristöön/ympäröivään yhteiskuntaan.

Eettisistä kysymyksistä keskustelu ei ole vain mielipiteitä, vaan analyyttistä keskustelua

Mitä systemaattisia käytänteitä yksikössä/organisaatiossa on kliinisen hoitotyön eettisten kysymyksesten tarkasteluun? – vai onko?

Esimerkkejä käytänteistä

- 1. Eettisten koodien/julistusten käyttö (Borawski 1994, Camunas 1994, Cooper et al 2003, kts Tadd et al 2006, Heikkinen et al 2006)**
- 2. Henkilökohtaiset arvot/keskustelut (Borwaski 1994, Cooper et al 2003, Aitamaa et al 2010, Laukkanen 2012)**
- 3. Johtajakollegat/kollegat (Camunas 1994, Laukkanen 2012)**
- 3. Eettiset kierrot/ päiväkirjat/ passit/tarkistuslistat**
- 4. Eettiset toimikunnat/työryhmät**
- 5. Eettiset kriteerit toiminnalle (esim rekrytointi, kts Poikkeus Tarja!)**
- 6. Eettinen kirjallisuus/tilastot/palautteet**
- 7. Etiikan täydennyskoulutus/teemapäivät**
- 8. Eettiset asiantuntijat yksiköissä**
- 9. Eettisten kysymysten laadunvarmistusjärjestelmät**

TURUN
YLIOPISTO
UNIVERSITY
OF TURKU

THE CONSTRUCT OF THE
ETHICAL ACTIVITY PROFILE
OF NURSE MANAGERS –
EFFECTIVENESS OF
THE ETHICS QUARTER
E-LEARNING INTERVENTION

Laura Laukkanen

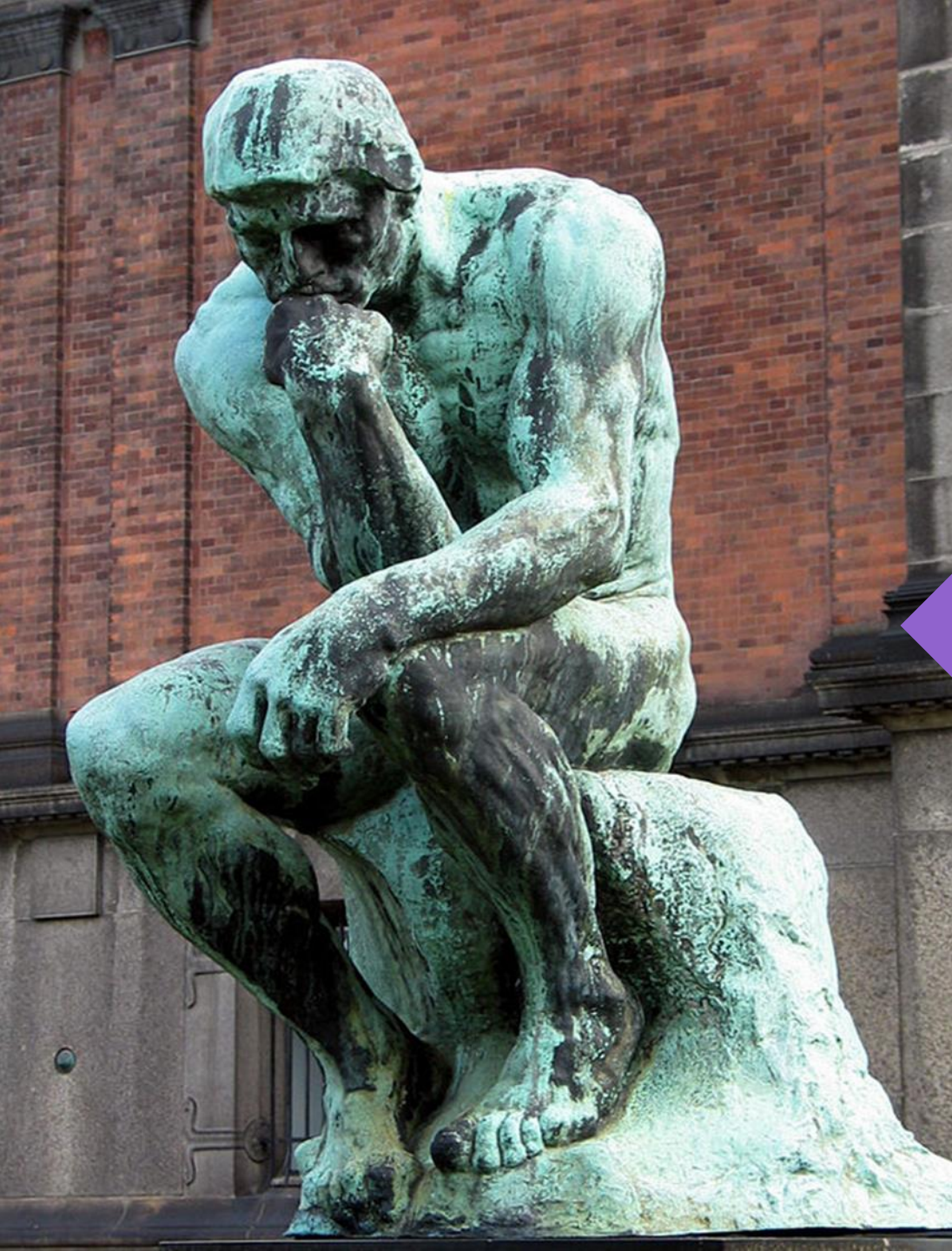
TURUN YLIOPISTON JULKAISUJA – ANNALES UNIVERSITATIS TURKUENSIS
SARJA – SER. D OSA – TOM. 1605 | MEDICA – ODONTOLOGICA | TURKU 2022

Hoitotyön johtajien eettinen aktiivisuusprofiili

- 😊 **oman eettisen osaamisen
kehittäminen**
- 😊 **eettisiin asioihin
vaikuttaminen**
- 😊 **eettisen tutkimuksen
tekeminen/ käyttöönotto**
- 😊 **eettisten ongelmien
tunnistaminen**
- 😊 **eettisten ongelmien
ratkaiseminen**

Turun yliopisto
University of Turku

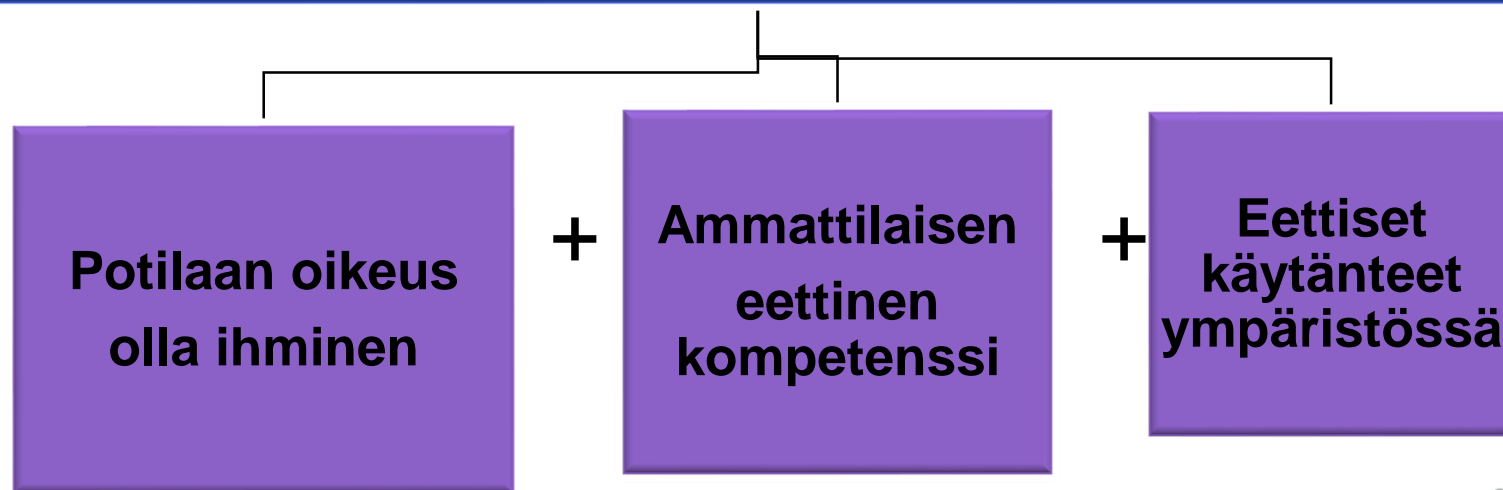

Onko johtajilla eettinen profiili?

- **Etiikan Vartti (Laukkanen 2022) tehokas profiilin muodostamisen tukena**
- **Etiikan laadunvarmistusjärjestelmän kehittäminen/ylläpito ja merkityksen vaaliminen on keskeinen osa profiilia**

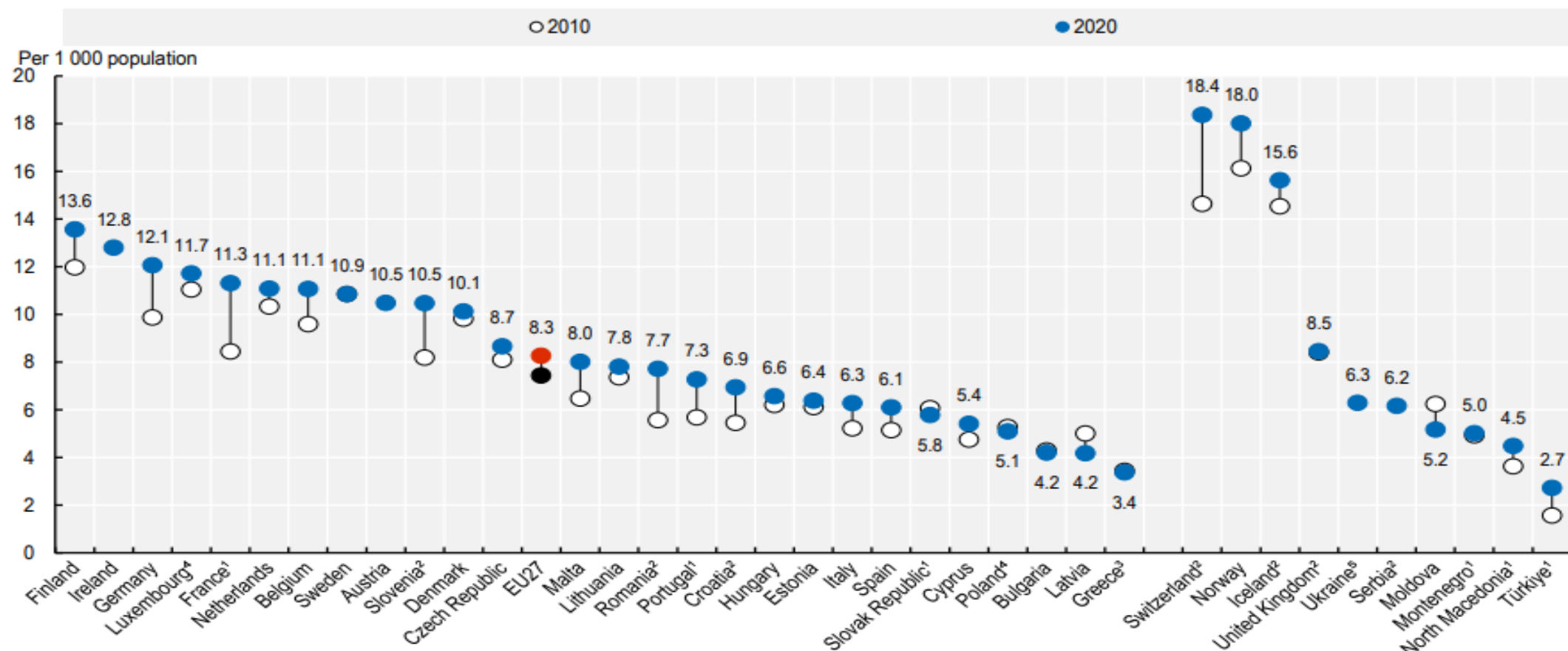
EETTINEN TURVALLISUUS KLIINISESSÄ HOITOTYÖSSÄ

Mitä sanoisin lopuksi?

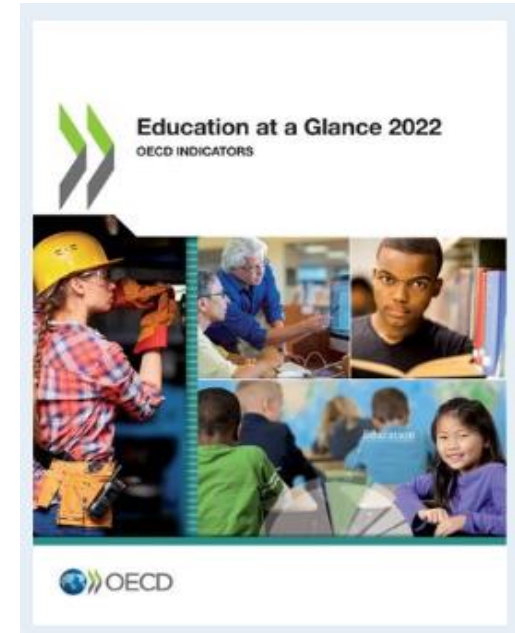
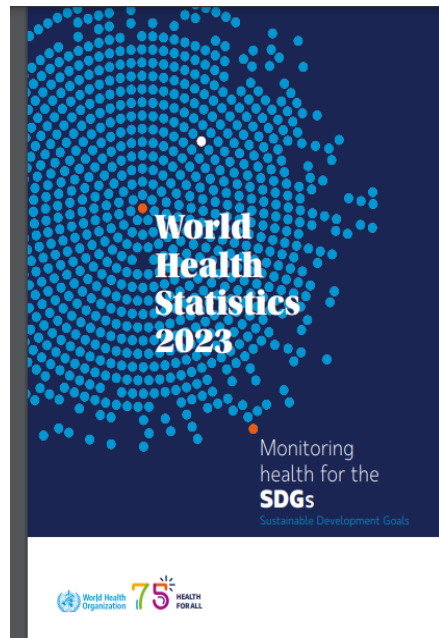
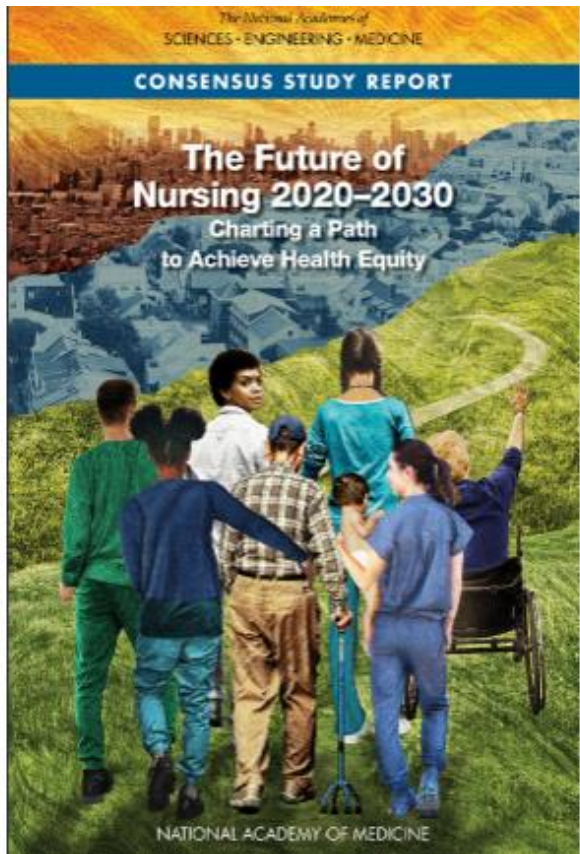
- **Suomalainen kliininen hoitotyö on eettisesti korkeatasoista**
- **Eettisesti voimme aina olla parempia**

Figure 7.16. Practising nurses per 1 000 population, 2010 and 2020 (or nearest year)

Note: The EU average is unweighted. 1. Data include not only nurses providing direct care to patients, but also those working in the health sector as managers, educators, researchers, etc. 2. Associate professional nurses with a lower level of qualifications make up 70% or more of nurses in Croatia, Romania and Serbia; about 60% in Slovenia; about 33% in Switzerland and Iceland; and about 20% in the United Kingdom. In Switzerland, most of the growth since 2010 has been in this category. 3. Greece reports only nurses employed in hospitals. 4. The latest data refer to 2017 only. 5. The latest data refer to 2014 only.

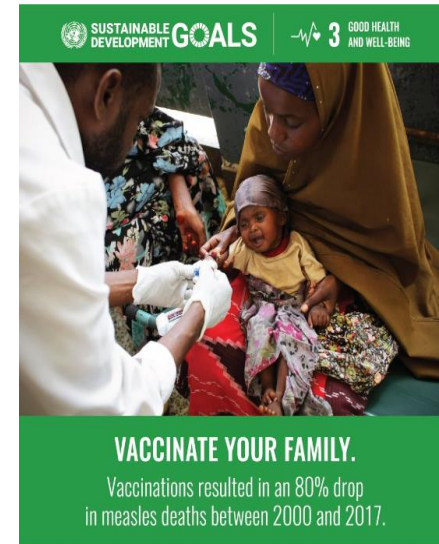
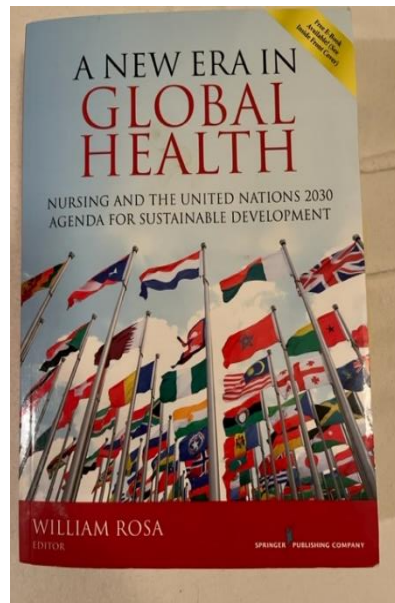
Source: OECD Health Statistics 2022; Eurostat Database; WHO National Health Workforce Accounts for Moldova and Ukraine.

EU Strategic Framework on Health and Safety at Work 2021-2027

The European Commission's **Strategic Framework on Health and Safety at Work 2021-2027** defines the key priorities and actions for improving workers' health and safety, addressing rapid changes in the economy, demography and work patterns.

Goal 3: Good Health and Well-Being

Terveydenhuollon palveluvalikoiman priorisointi

Paulus Torkki, Kristiina Patja, Eveliina Ignatius, Ilona Kousa, Antero Vanhala, Katriina Gehrmann, Kari A O Tikkinen, Tuomas Ojanen, Pasi Tapanainen, Mika Pantzar, Jussi Ranta, Riikka-Leena Leskelä

VALTIONEUVOSTON SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINNAN JULKAISUSARJA 2022:53

tietokayttoon

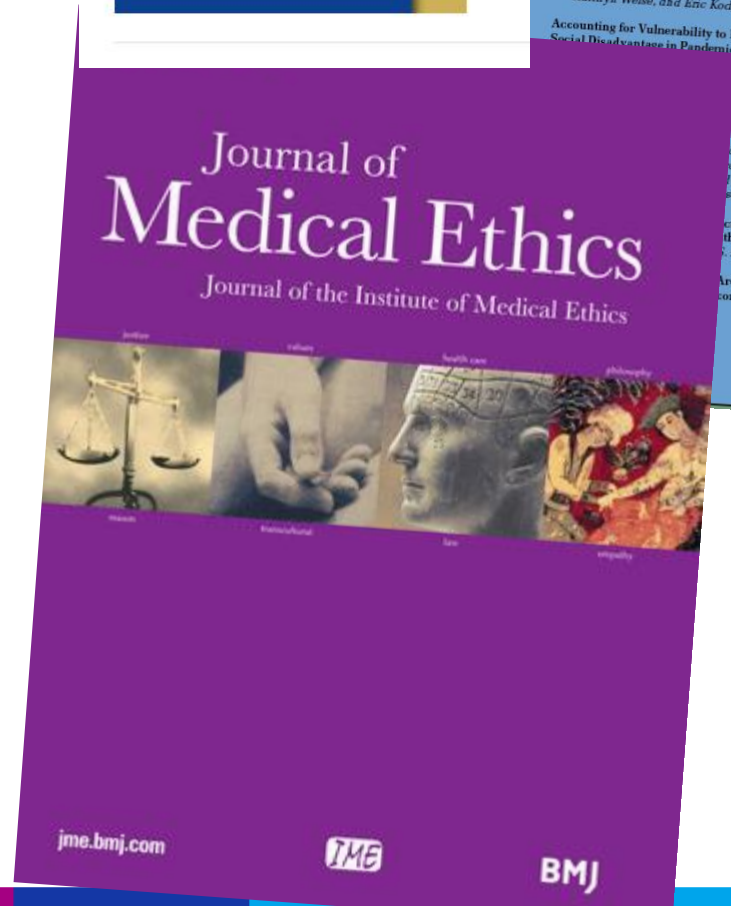
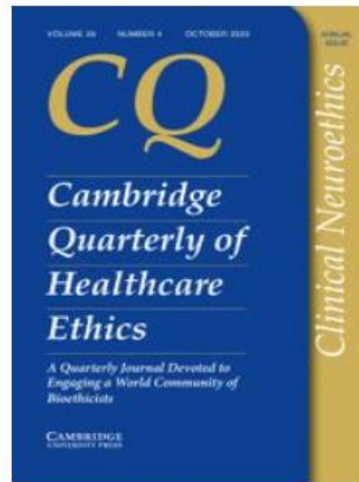
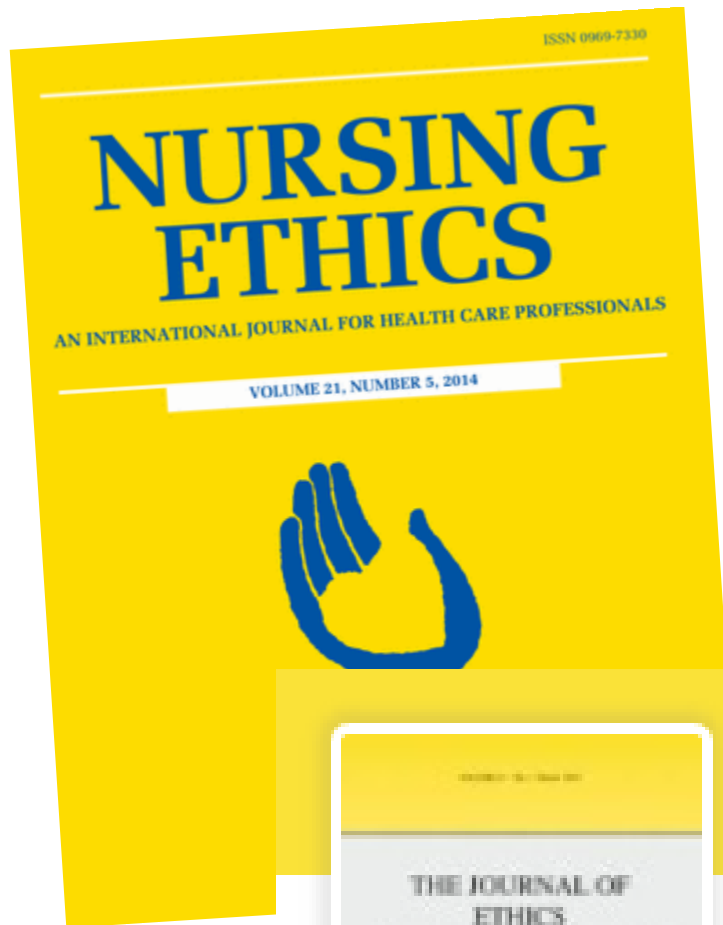

Photo: UTU

Kiitos Ja Tuloksellista Etiikkaa !

Entäpä etiikan tutkimuksen tulevaisuus

1. Kansalais- ja ympäristövastuu/
inhimillisuus/ihmisvastuu
2. Terveystieteiden toimijan
erityisvastuu/
terveyteen liittyvät
seikat/ympäristöetiikka
3. Väestön/kansalaisten
liikkuvuuteen/muuttoon liittyvät
kysymykset
pandemioiden etiikka
4. Väestön/kansalaisten
poikkeustilojen eettiset kysymykset
luonnonkatastrofit/ihmisten
aiheuttamat

Monitieteisyys

Monimenetelmällisyys

Moniryhmäisyys

**Väestön/palvelujen käyttäjien
osuus**

**Toimeenpano-osaamisen
(implementoinnin) kehittäminen**

What is the responsibility of the patient

e.g Cronenwett & Brickman 1982, Meyer 1992

- 1. Moral Model**
responsible for the health problem
responsible for the solution
- 2. Compensatory Model**
not responsible for the health problem
responsible for the solution
- 3. Medical Model**
not responsible for the health problem
not responsible for the solution
- 4. Enlightenment Model**
responsible for the health problem
not responsible for the solution